

ที่ มท ๐๓๑๐.๑/ว ๐๐๐๐๙

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๙) มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง การชักข้อแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะประโยชน์
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

- อ้างถึง ๑. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗
๒. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. ๒๕๕๓
๓. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๓
๔. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดยทราย พ.ศ. ๒๕๕๖
๕. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐
๖. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑
๗. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๑๐.๑/ว ๑๙๒๓๓ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเกี่ยวกับ
ที่ดินสาธารณะประโยชน์

จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งแนวทางปฏิบัติในการดูแลรักษาที่ดินสาธารณะประโยชน์ตามระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่ามีปัญหาการร้องเรียนในเรื่องการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง กรมที่ดิน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในเรื่องเกี่ยวกับการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง การขอถอนสภาพ การดูแลรักษาที่ดินสาธารณะประโยชน์ และการอนุญาตให้ใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ประเภทต่างๆ ซึ่งสาเหตุเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้รับผิดชอบตามระเบียบกฎหมายมีความไม่เข้าใจ สับสน ในขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติ

ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบตามระเบียบกฎหมายได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง สอดคล้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กระทรวงมหาดไทย จึงมอบหมายให้กรมการปกครองร่วมกับกรมที่ดิน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จัดทำสรุปขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้จังหวัดและอำเภอหรือผู้เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางปฏิบัติใน ๕ เรื่อง ดังนี้

๑. การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่)

/ ๒. การดำเนิน...

๒. การดำเนินการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน (ที่ดินสาธารณประโยชน์) หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด)

๓. การดูแลรักษา การระงับข้อพิพาทหรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น/กรมการปกครอง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/นายอำเภอ)

๔. การดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่)

๕. การขออนุญาตประกอบกิจการดูทรายในที่ดินของรัฐ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่)

รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อแจ้งผู้เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายฉัตรชัย พรหมเลิศ)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น

โทร. ๐-๒๖๒๙-๘๓๐๘ - ๑๔ ต่อ ๓๐๖

โทรสาร ๐-๒๖๒๙-๘๓๐๔

๑.การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่)

ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ
๑. นายอำเภอหรือ อปท. ยื่นคำขอต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่	สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่
๒. ตรวจสอบข้อมูล/ออกหมายแจ้งเจ้าของที่ดินข้างเคียงรับรองแนวเขต	สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่
๓. นายอำเภอและอปท. มอบหมายผู้นำทำการรังวัดหรือนำชี้แนวเขต โดยสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ เป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านข้อมูลและการรังวัด เช่น ระบุวางแผนที่ ทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์	นายอำเภอร่วมกับ อปท. โดยสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ เป็นผู้สนับสนุน
๔. เจ้าหน้าที่ออกไปทำการรังวัดสอบสวนพยาน หากมีผู้คัดค้าน ให้ทำแผนที่แสดงการคัดค้านและบันทึกผู้คัดค้านไว้เป็นหลักฐาน	สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่
๕. ประกาศออก น.ส.ล. พร้อมรูปแผนที่ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ทำการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และบริเวณที่ดินมีกำหนด ๓๐ วัน ถ้าในเขตเทศบาลให้ปิด ณ สำนักงานเทศบาลด้วย	สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่
๖. หากไม่มีการคัดค้าน เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาลงนามยกเว้นในเขต กทม. ให้เสนออธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้ลงนาม	สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ หรือกรมที่ดินแล้วแต่กรณี
๗. หากมีผู้คัดค้าน กรณีไม่มีหลักฐานหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินและไม่ไปใช้สิทธิทางศาลภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่คัดค้าน ให้ออก น.ส.ล. ได้ หากผู้คัดค้านไปใช้สิทธิทางศาลให้รอการออก น.ส.ล. เฉพาะส่วนที่คัดค้าน จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล แสดงว่าผู้คัดค้านไม่มีสิทธิในที่ดิน นั้น	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๘. หากมีผู้คัดค้าน กรณีมีหลักฐานหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้รอการออก น.ส.ล. เฉพาะส่วนที่คัดค้านไว้ก่อน และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบสิทธิในที่ดินของผู้คัดค้านว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าได้มาโดยไม่ชอบ ให้ออก น.ส.ล. และแจ้งผู้คัดค้านทราบภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ทราบผลการตรวจสอบ และถ้าปรากฏว่าได้มาโดยชอบ ให้แจ้งให้ผู้คัดค้านทราบโดยเร็วและระงับการออก น.ส.ล. เฉพาะส่วนนั้น	สำนักงานที่ดินจังหวัด

หมายเหตุ

๑. ระเบียบ กฎหมาย

(๑) มาตรา ๘ ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(๒) กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๕ (พ.ศ. ๒๕๓๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗

(๓) ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. ๒๕๑๗

(๔) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. ๒๕๕๓

๒. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๑๐.๑/ว ๑๙๒๓๓ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙ เรื่อง การชี้และระวางแนวเขตที่สาธารณประโยชน์

๓. การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์

๓.๑ การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ในกรณียังมิได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้นายอำเภอร่วมกับ อปท. ดำเนินการตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด (ตามระเบียบ มท.๑ ข้อ ๑๐)

๓.๒ กรณีที่มีการออก น.ส.ล. แล้ว หากไม่ปรากฏหลักฐานทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ ให้เจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการลงรายการให้ครบถ้วน หากรายละเอียดไม่ตรงกันให้เจ้าพนักงานที่ดินแก้ไขให้ตรงตามความเป็นจริง แล้วลงลายมือชื่อตำแหน่ง วัน เดือน ปี กำกับ

โดยให้จัดทำเป็น ๔ ชุด เก็บไว้ที่อำเภอ อปท. สำนักงานที่ดินจังหวัด และกรมที่ดิน โดยให้ อปท. ขอคัดสำเนาทะเบียนเดิมในเขตท้องที่มาเก็บไว้ด้วย (ตามระเบียบ มท.๑ ข้อ ๑๑)

๒.การดำเนินการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน (ที่ดินสาธารณประโยชน์)
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด)

ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ
๑. ผู้ขอซึ่งเป็นทบวงการเมืองยื่นเรื่องต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (ในเขต กทม. ยื่นต่ออธิบดีกรมที่ดิน) โดยที่ดินจะต้องอยู่ในบริเวณที่กำหนดความเหมาะสมใช้ประโยชน์ในราชการและไม่ขัดกฎหมายผังเมือง	ผู้ขอ/สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือกรมที่ดิน
๒. อำเภอกองทัพร่วมกับ อบท. สอบสวนประวัติความเป็นมาพร้อมให้ความเห็น	นายอำเภอร่วมกับ อบท.
๓. ผู้ขอประสาน อบท. เพื่อจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎร	ผู้ขอ/อบท.
๔. การพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	อบท.
๕. แจ้งขอความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น สปก.จังหวัด, หน่วยงานป่าไม้พื้นที่, โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด, อำเภอ และ อบท.ท้องที่ เป็นต้น	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๖. เสนอคณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐประจำจังหวัดพิจารณาให้ความเห็น	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๗. สรุปเรื่อง พร้อมความเห็นของจังหวัดส่งให้กรมที่ดินทราบ	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๘. ตรวจสอบเรื่องและยกร่าง พ.ร.ฎ./พ.ร.บ.ถอนสภาพ พร้อมรูปแผนที่แนบท้าย เสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณา	กรมที่ดิน
๙. เสนอคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย	สำนักกฎหมาย สป.มท.
๑๐. ส่งเรื่องให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำเข้าคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา	กรมที่ดิน
๑๑. คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบแล้วส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาร่าง พ.ร.ฎ./พ.ร.บ.ถอนสภาพฯ	กรมที่ดิน
๑๒. การออก พ.ร.ฎ. หรือ พ.ร.บ.ถอนสภาพฯ	

หมายเหตุ

๑. **ระเบียบ กฎหมาย**
  - ๑.๑ มาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
  - ๑.๒ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐
  ๒. กรณีประชาชนยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่จะต้องจัดทำที่ดินอื่นทดแทน และขอความเห็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรท้องที่ โดยต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ
  ๓. หากทบวงการเมืองผู้ขอมีความจำเป็นเร่งด่วน สามารถขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้เป็นการชั่วคราวครั้งละไม่เกิน ๕ ปี โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยมีเงื่อนไขต้องดำเนินการเรื่องถอนสภาพให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวด้วย
  ๔. ให้นำเรื่องการประชุมประชาคม (ขั้นตอน ๓) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๔๔ มาใช้ในการรับฟังความคิดเห็นของราษฎร โดยอนุโลม
    - ๔.๑ โดยมอบหมายชุดปฏิบัติการประจำตำบล (ขปต.) ตามหนังสือ มท. ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๗.๒/ว ๒๔๑๗ ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ เข้าร่วมกับ กม. ในการดำเนินการดังกล่าว
    - ๔.๒ หากมีราษฎรเห็นด้วยหรือคัดค้านกรณีใดให้รวบรวมบันทึกรายงานการประชุมสรุปข้อคิดเห็นทั้ง ๒ ฝ่ายเพื่อประกอบการพิจารณา

๓.การดูแลรักษา การระงับข้อพิพาทหรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะประโยชน์
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น/กรมการปกครอง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/นายอำเภอ)

ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ
๑. ให้ อบท. เป็นผู้ดำเนินการระงับข้อพิพาทหรือร้องทุกข์กล่าวโทษภายใน ๓๐ วัน นับแต่รู้เหตุข้อพิพาทหรือคดีนั้น เว้นแต่คดีจะขาดอายุความให้ร้องทุกข์กล่าวโทษโดยทันที	อบท.
๒. หาก อบท. มิได้ดำเนินการตามข้อ ๑ ให้แจ้งเหตุผลและความจำเป็นให้นายอำเภอทราบภายใน ๗ วัน นับแต่ครบกำหนด และให้นายอำเภอเป็นผู้ดำเนินการหรือนายอำเภอร่วมกับ อบท. ดำเนินการก็ได้	อบท. และ นายอำเภอ
๓. ให้นายอำเภอร่วมกับ อบท. ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะประโยชน์นั้น เช่น ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ขอบเขต สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหา โดยให้สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขาให้การสนับสนุนด้วย	อบท./นายอำเภอ โดยสำนักงานที่ดิน จังหวัด/สาขา ท้องที่ เป็นผู้สนับสนุน
๔. ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณะประโยชน์ เช่น การรังวัดออกหรือตรวจสอบ น.ส.ด. การดำเนินคดี การรังวัดทำแผนที่ การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของ อบท.	อบท.

หมายเหตุ

๑. ระเบียบ กฎหมาย

๑.๑ มาตรา ๑๒๒ แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๒ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๖, ๑๒ และข้อ ๑๓

๑.๓ ระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕) ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแจ้ง ผู้ฝ่าฝืนตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน อยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๙๖ ลงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ใช้บังคับ

๒. กรณีเป็นผู้ที่ฝ่าฝืนเข้าบุกรุกที่ดินของรัฐก่อนวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ มีหนังสือแจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดิน หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินภายในระยะเวลาที่กำหนด ตามระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ดังกล่าว หากไม่ปฏิบัติตามให้มีคำสั่งเป็นหนังสือกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่รับคำสั่ง หากยังฝ่าฝืนอยู่อีกให้ดำเนินคดีต่อไป (ตามระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕) หมวด ๒ ข้อ ๕, ๖, ๗, ๘ และข้อ ๙)

๔.การดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่)

ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ
๑. ผู้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอท้องที่ ยกเว้นท้องที่ที่ได้ยกเลิกอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว ให้ยื่นต่อสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ แล้วแต่กรณี	นายอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ แล้วแต่กรณี
๒. มอบหมายเจ้าหน้าที่ไปทำการรังวัดชั้นสูตรสอบสวนในที่ดิน	นายอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ แล้วแต่กรณี
๓. ประชุมรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่	ผู้ขอ/อปท.
๔. การพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	อปท.
๕. ประกาศการขออนุญาตประกอบกิจการในที่ดินของรัฐ โดยให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการ อปท. และบริเวณที่ดินที่ขออนุญาตแต่ละ ๑ ฉบับ มีกำหนด ๓๐ วัน	นายอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ แล้วแต่กรณี
๖. แจ้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาให้ความเห็น เช่น หน่วยงานป่าไม้พื้นที่, หน่วยทหารเขตพื้นที่, สำนักงานโบราณคดีเขตพื้นที่, อปท.ท้องที่, สำนักงานสิ่งแวดล้อมเขตพื้นที่, อำเภอท้องที่ และหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๗. นัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการ ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินประจำจังหวัด	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๘. จังหวัดส่งเรื่องให้กรมที่ดินพิจารณา เสนอกระทรวงมหาดไทย เพื่อขออนุมัติ พร้อมความเห็น	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๙. สำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยพิจารณา เสนอปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อนำเรียน รมว.มท. อนุมัติ	สำนักกฎหมาย สป.มท.
๑๐. ส่งเรื่องให้จังหวัดเพื่อพิจารณาออกหนังสืออนุญาต ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่	กรมที่ดิน
๑๑. ผวจ. พิจารณาออกหนังสืออนุญาต ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ทำคำสั่งทางปกครอง)	สำนักงานที่ดินจังหวัด

หมายเหตุ

๑. ระเบียบ กฎหมาย

๑.๑ มาตรา ๙ และ ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑.๒ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต ตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

๒. หากเป็นการใช้ประโยชน์ในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า ตามมาตรา ๑๓๐๔ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตามข้อ ๘, ๙ และข้อ ๑๐

๓. ผู้ขอต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลสัญชาติไทย และประกอบกิจการด้วยตนเอง (ตามระเบียบข้อ ๒๓)

๔. การอนุญาตต้องไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของราษฎร อนุญาตได้คราวละไม่เกิน ๕ ปี เนื้อที่ไม่เกิน ๑๐ ไร่ (เว้นแต่มีเหตุอันควร) และเสียค่าตอบแทน ตามมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ไม่เกินไร่ละ ๑,๐๐๐ บาท ต่อปี) (ตามระเบียบฯ ข้อ ๒๒, ๒๓ และข้อ ๒๕)

๕. การประชุมรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่ (ขั้นตอน ๓) เป็นไปตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ นว ๑๒๕๗๖/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๑ ข้อ ๔ โดยให้นำเรื่องการประชุมประชาคมตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๔ มาใช้ในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวโดยอนุโลม

๕.๑ โดยมอบหมายชุดปฏิบัติการประจำตำบล (ขปต.) ตามหนังสือ มท. ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๗.๒/ว ๒๔๑๗ ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ เข้าร่วมกับ กม. ในการดำเนินการดังกล่าว

๕.๒ หากมีราษฎรเห็นด้วยหรือคัดค้านกรณีใดให้รวบรวมบันทึกรายงานการประชุมสรุปข้อคิดเห็นทั้ง ๒ ฝ่าย เพื่อประกอบการพิจารณา

๕.การขออนุญาตประกอบกิจการดูทรายในที่ดินของรัฐ
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กรมที่ดิน (สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่)

ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ
๑. ผู้ขอยื่นคำขอต่อนายอำเภอท้องที่ ยกเว้นท้องที่ได้ยกเลิกอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว ให้ยื่นต่อสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ แล้วแต่กรณี	นายอำเภอท้องที่หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ท้องที่ แล้วแต่กรณี
๒. มอบหมายเจ้าหน้าที่ออกไปทำการรังวัด ชันสูตรสอบสวน รวมทั้งตรวจสอบว่าอยู่ในบริเวณที่ดินที่กำหนดเป็นบริเวณที่สามารถดูทรายได้หรือไม่	นายอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา แล้วแต่กรณี
๓. ประชุมรับฟังความคิดเห็นราษฎรในพื้นที่	อปท.
๔. การพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความเห็น	อปท.
๕. ประกาศการขออนุญาตประกอบกิจการดูทรายในที่ดินของรัฐในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ทำการกำนัน ที่ทำการ อปท. และที่บริเวณใกล้เคียงหรือในที่ดิน มีกำหนด ๓๐ วัน	นายอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา แล้วแต่กรณี
๖. ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรายประจำจังหวัด	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๗. ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้วหรือไม่	สำนักงานที่ดินจังหวัด
๘. เสนอ ผวจ. พิจารณาออกใบอนุญาตประกอบกิจการดูทรายในที่ดินของรัฐ (ทำคำสั่งทางปกครอง)	สำนักงานที่ดินจังหวัด

หมายเหตุ

๑. ระเบียบกฎหมาย

๑.๑ มาตรา ๙ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑.๒ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ. ๒๕๔๖

๒. ผู้ขอเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลสัญชาติไทย และประกอบกิจการด้วยตนเอง (ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๙)

๓. หลักเกณฑ์ในการพิจารณา (ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๘)

๓.๑ ด้านวิชาการ เช่น ความเสียหายแก่สภาพตลิ่ง สภาพธรรมชาติของลำน้ำ

๓.๒ ด้านการปกครอง เช่น ความเดือดร้อนของราษฎร ความเสียหายทางเศรษฐกิจหรือทรัพยากรธรรมชาติ

๔. ผู้ขอต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปี ตามมาตรา ๙/๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ไม่เกิน ลบ.เมตรละ ๒๘ บาท) (ตามระเบียบฯ ข้อ ๒๙)

๕. ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหลังใบอนุญาต หากไม่ปฏิบัติตามอาจถูกสั่งระงับการดูทรายได้ทันที และอาจจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตด้วยก็ได้ โดยให้ ผวจ. แต่งตั้งนายอำเภอร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่รับผิดชอบพื้นที่เป็นเจ้าหน้าที่ ตามข้อ ๒๒ ของระเบียบดังกล่าว โดยมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๗๙๙/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘ มอบหมายให้ ผวจ. เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาและมีคำสั่งให้หยุดการดูทราย หรือเพิกถอนใบอนุญาต (ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๙, ๒๐, ๒๑ และข้อ ๒๒)

๖. การขออนุญาตมีกำหนดระยะเวลา ๑ ปี กรณีการขอต่อใบอนุญาต ผู้ขอจะต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา หรือนายอำเภอ ภายใน ๙๐ วันก่อนหมดอายุใบอนุญาต (ตามระเบียบฯ ข้อ ๒๖)

๗. กรณีการขออนุญาตดูทรายในแม่น้ำระหว่างประเทศ จะต้องเสนอคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทราย (กพด.) และเป็นไปตามข้อกำหนดทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูทรายตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหือง (ข้อตกลงไทย – ลาว) ด้วย

๘. การประชุมรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่ (ขั้นตอน ๓) เป็นไปตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ นว ๑๒๕๗๖/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๑ ข้อ ๔ โดยให้นำเรื่องการประชุมประชาคมตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๔ มาใช้ในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวโดยอนุโลม

๘.๑ โดยมอบหมายชุดปฏิบัติการประจำตำบล (ขปต.) ตามหนังสือ มท. ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๗.๒/ว ๒๔๑๗ ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ เข้าร่วมกับ กม. ในการดำเนินการดังกล่าว

๘.๒ หากมีราษฎรเห็นด้วยหรือคัดค้านกรณีใดให้รวบรวมบันทึกการงานการประชุมสรุปข้อคิดเห็นทั้ง ๒ ฝ่าย เพื่อประกอบการพิจารณา